

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Særtryk
af
Artiklen

Side 1-32

i
Genealogisk og bio-
graphisk
Archiv,
udgivet
af
det genealogisk-biographiske Selskab.

N° 1-8.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. D. Øvist, Bog- og Nodetrykker
1840 - 1849.

Om Forfatteren af dette Skrift
staar den i Erslevs Forfatter
Lexicon:

„Johan Henrik Begtrup, Søn af Professor
„Oregers Otto Brünn Begtrup, født i Hjø-
„benhavn 11te juli 1804, privat Dem-
„steret 1825 og tog chirurgisk Embede
„examen 1838.

„Familien Münck med 3 Roser i
„Skjoldet i genealogisk og biographisk
„Archiv Bd. I. 1840 - Side 1-32,
„171-214 (Heraf nogle faa særskilte
„Aftryk).

„Catalog over (Ciehemmeraad Johan von
„Bülows) Samling af danske og
„fremmede Mynter, trykt 1827,
„Niimi antiqui et Byzantini,
„quos P. J. Monrad reliquit. Haunia
„1840. (Begge udkomne uden hans Navn)

Familien Munch
med tre Roser i Skjoldet,
af Johan Henrik Wegtrup.
(Med en Stamtafle.)

Iblandt de oprindelig danske Slægter, som have brugt Titnavn, ere Muncherne upaatvieselig en af de første; thi alt 1140 solgte Tørgen Munch noget Gods til Biskop Nicolf i Fyen. Dog har heller ikke dette Skjælnemærke været tilstrækkeligt betegnende for at udfinde de Personer, som høre til samme Slægt i Adelshistoriens dunkle Perioder, thi over ti forskjellige Naaben findes betegnede med Navnet Munch og fem temmelig talrige Slægter førte det samtidig.

Den ældste og næst berømteste af disse Familier, der ogsaa i de adelige Slægtbøger findes benævnet „de gamle Muncher“ eller „Bjelke Muncherne“, har talt mange ansete Mænd blandt sine Medlemmer, saasom: Baldemar Usterdags Levnaldrende og Raad, Ridder Peder Munch til Holbekgaard i Jylland, der forekommer i Historien 1340—77¹; Erik af Pommerns Raad Hr.

¹) Han maa nøie adskilles fra „Petrus Munk junior, miles,“ der forekommer 1364, og fra „Petrus Andreæ Munck in Hethegaard“ 1392—1401, der begge vare af to andre forskjellige Slægter; hvorimod „Palne Jünssen Marscalcus et miles“ 1355 og „Nicolaus Jünssen de Keldheec,“ Justitiarius regni 1349—1361, og de andre ældre Stamfædre for „Winranke Muncherne“ ventelig hørte til „Bjelke Muncherne“, dersom de ikke udgjorde een Familie med de i Adelslexikonnet under Navnene Rani og Rød anførte Slægter.

Magnus Munk til Boller og Holbekgaard, Befalingsmand paa Bygholm, Kolding og Rodtøsborg, der formodentlig fik Ridderflaget ved Kroningen i Kalmar, og som saldt 18de August 1410 for Friseren Hune Jessens Haand, da den danske Arme, som han var Medansfører for, blev ufornodet overfalden paa Goldrup Mark ei langt fra Flensborg¹, og hvis Kjærligheds og Egetests Historie med Kirken Thot, Søster til Kong Eriks trofaste Tilhænger og Befalingsmand paa Barberg Slot Hr. Axel Pedersen, der døde 1447, nyligt er saa smukt besunget af E. Winther²; Magnus's Broder, Hr. Stygh Munk til Nørgaard, der ligeledes var Ridder og endnu levede 1421; Hr. Niels Munk til Brusgaard, der nævnes som Ridder 1448—58 i Dipl., og hvis Hustru, „Gertrud Swensdotter³, Her Niels Munks aff Brvsegards Efferleffuer“, folgte to Bøndergaarde i Wedelby Sogn St. Laurentii Dag 1464; deres Søn Anders Munk, der forekommer som Eier af Brusgaard

1) I Tidsskriftet „Orion“, 1 Bind Pag. 365, anføres Hr. Mogens Munk først at være død 1435, men Forfatterens Auctoritet, Pontop. Atlas, er ventelig forlebet til dette Angivende ved et Par Erklæringer af Aar 1435, hvorved „Jones Biscop i Oslo, Hans Krøppeliin, Konung Eriks Foghet oc Embihsman wpa Stockholm, og Jens Griim Ridder“ bevidne paa Kong Eriks Forespørgsel, „at then Tiidh Drotning Margrete forstodh, at Her Magnus Munk war død, tha soor hwn til Bygholm oc swa ther hoos til then Garbh Boller, oc annamedhe i sine Wære noket swa Gots of Penninge, of sidhen, noket swa ther efter, kom hwn igen til Bygholm oc antworbedhe Her Stygh Munk, til Herre Magnus Munks Arvingers Behoff, i myn oc mange andre godhe Mens Nerwære, forscreffne Gots, som war bothe Smigerii oc kostelike Klæther oc Slicht“ (Diplomatariet i Geheimearch.).²) Under Titlen: Ringens Indskrift i „Rogle Digte“ af Christian Winther. 1837. Desværre stemmer Digtet ikke ganske med Sandheden, da B. ventelig i sin Fremstilling har fulgt Hofmans d. Adelsmand I, 131, men her angives efter Slægtbøgerne urigtigt Munks Fornavn at være Holger i Stedet for Magnus. — Magnus Munks Ridderflag, den anmasende Skaaning, Ridder Jep Muuses Død og hans Enkes Giftermaal med hendes Huusbondes Drabsmand Hr. Magnus ere isvrigt Begivenheder, der ere foregaaede mellem 8 Septb. 1395 og 1400. ³) Genealogierne have hidtil været uvidende om hendes Navn.

1469, og som 1487 var med at vælge Prinds Christiern til tilkommende Konge; Ludvig Pallesen til Østruppegaard i Fyen, der forekommer som Ridder og Rigsraad fra 1487 til 1504, og stadig i Dokumenterne kaldes Ludvig Marss eller Marss, men aldrig Munc, uagtet han med fuldkommen Sikkerhed bør regnes til denne Familie, og aldrig var Rigens Marss. Med ham udbød Familien.

Den ovenfor nævnte Hr. Stygh Munc til Mørgaard i Salling, over hvem der endnu skal ligge en Liigsteen i Grinderslev Kirke, avlede med sin Hustru Mette Brune blandt flere Børn ogsaa Datteren Anne, som ved 1420 blev gift med Malthes Jversen til Klegenstrup, der nedstammede fra en gammel jydsk adelig Slægt, som ventelig med Urette regnede den af Erik Blippings Mord berøvede Ranild Jonsen blandt sine Ahner, men som efter gammel dansk Skik endnu ikke førte noget Familienavn¹. Lu optog derimod deres tre Sønner Navnet Munc, uagtet den Familie, som egentlig var berettiget til dette Navn, endnu levede. Om denne Navneoptagelse har været foranlediget ved noget Dnske af Morfaderen og forbunden med nogen Gave af Jordgods, saaledes som det fandt Sted i flere lignende Tilfælde, er uvidt. Det er disse Børns og deres Efterkommeres Biografier jeg vil stræbe at beskrive, saavidt Kirbernes Mangelfuldhed tillader det, idet jeg lader Efterretningerne om deres Forfædre og deres Fættene, der siden optog Navnet Lange, hvile i den tidligere Dunkelhed, med Undtagelse af Stamtavlen over Slægten, som jeg har søgt at berigtige og fuldstændiggjøre, saavidt muligt² — Tøvrigt

¹) Med Hensyn til de adelige Personer, som have levet i Danmark og Norge Aar 1350—1660 gjør man rigtigere i at gruppere dem efter deres Baaben, end efter deres Familienavn, da dette er en meget sikkrere Ledetraad for at ubfinde dem, som ere i Familie med hinanden, end Navnet, og man desuden derved faaer alle de Personer optagne, som mangle Slægtnavne. Det danske Adelslexikon er saaledes indrettet efter en aldeles urigtig Plan, da det er ordnet alfabetaisk, uden at tage Hensyn til, om det er Familier eller blot enkelte Personer, det anfører.

²) Dog maa jeg indrømme Usikkerheden i Slægtforbindelsen i de tre første Generationer, da Stamtavlerne hos Bieland, Parsberg, Michelsen

har jeg i Sinde strængt at holde mig til mit Emne og af Fædre-
landets Historie kun at medtage saa meget som er absolut nød-
vendigt, eller saadanne Begivenheder, hvortil jeg har funden en

og Klevenfeld siensynlig ere falske i de første Par Generat. Det samme er ogsaa Tilfældet med Hofmans berømte Adelsmænd, hvor alt, hvad der paa Stamtavlerne anføres og naaer op før Aar 1450, er (med Undtagelse af Familien Moltke) høist forvansket eller aldeles usandsynligt. — Kun maa jeg bemærke, at, om endog nogen Urigtighed skulde have indsnæget sig ved at opstille de første Generationer, have dog alle de af mig paa Stamtavlen anførte Personer, hvortil der er føjet Aarstal, ældre end 1470, eksisteret det angivne Aar, baaret det angivne Navn, og ført Lange-Munkenes Baaben: hvilket Alt kan bevises af Dokumenter. Følgende Personer, som ogsaa alle have hørt til denne Slægt, og ført dens Baaben, overer jeg ikke at anvise nogen bestemt Plads paa Stamtavlen:

1) Nicholaus Gnyssen eller Esgyssen, der 1354 nævnes de Wol-dorp, og da solgte noget Jordegods til Kong Waldemar og beriblandt "duos manseos terrare dictos Woul in Rörby in Ars hæret in Syel-landie." Han forekommer atter 1364 og 67, og kaldes Aar 1368 af den holstenfke Grev Claus "Dn. Nicholaus Esgyssen, miles, con-siliarius noster," da han fik til Gave sin Slægtning Thordo Jacobsen de Koordals jndfke Godser, fordi denne var bleven R. Waldemar tro under den almindelige Opstand. Han levede endnu 1376, og solgte da sine Godser i Ars Herred til Dronning Margarethe.

2) Marene, Gobike Ulfens Husfruck Modet, der forseglede en Af-
staaelse Aar 1408.

3) Ulricus, episcopus Arusiensis 1435, var Biskop sammesteds
1425— † 1449.

4) Daniel, Cantor i Københavns, Kongens Cancellær 1463.

5) Oluff Gfriis, Slotfogdith paa Kalfsø, armiger, der præsiderede i Retten paa Hster Liisberg Herred 1486, endnu levede 1493, men var død 1503; hans Enster var Birgitte Ottis Datter. (Adelslexiconnet, I. Pag. 160, flytter hans Dødsaar til 1507.)

En Deel af dette findes adspredt hos Klevenfeld og Langebek. Der-
som Citater til Stamtavlen skulde være anførte, vilde de omtrent have optaget dobbelt saa megen Plads, som selve Stamtavlen har op-
taget, og udelades derfor sædvanligt.

Danmarks Adels Marboog

Bind XVIII

har følgende Opstilling
Malte Jversen

gift med Else eller Anne
Stigsdatter Munk

(af de Munk^{er} med Bjælken)

4 Sønner: der antog Navnet Munk

1.	<u>Niels Munk</u> af Holbakgaard i Rügø Herred	en
Søn
2.	<u>Peder Munk</u> til Krogsgaard
gift med <u>Mette Esbernsdatter Emmiksen</u>	Born
3.	<u>Oluf Munk</u> til Krogsgaard og Kleitrup
1479 Lehnsmand paa Silkeborg. Gift med
<u>Jde Jversdatter Juel</u> til Dabjerggaard
i Fjends Herred, som havde været gift 1 ^{de} Gang
med Lage Jepsen (Saltensee) til Starupgaard.
Begge begravede i Viborg Domkirke.	Born
4.	Hr <u>Holger Munk</u> , 1454 forlehnet
med Hjarstrup, 1458 Ridder, gift med
<u>Inger Jouchimsdatter Fleming</u>
til Hollerup, levede 1513.	en
Datter

Deel utrykte Dokumenter, og hvori Munkerne i høiere Grad gribe ind. Naar jeg derhos kun sparsomt citerer, da er det især fordi Manuscripter vanskeligen lade sig citere til Nytte for Læseren. Hvitfeldts Chronologiske Orden og Navneregisteret over Personer og Steder i Pontoppidans Atlas, i Forbindelse med denne Forfatters systematiske Orden, gjøre desuden Citater af disse to Forfattere temmelig unødvendige, da enhver derved let kan undersøge, om det Anførte findes hos dem.

De tre Brødre, — der ved Optagelsen af Navnet Munk dog beholdt deres tidligere Waaben: 3 røde Roser i Sølvfelt og paa Hjælmen 13 verelviis røde og hvide Faner — have tilligemed deres Efterkommere i længere eller kortere Tid eiet følgende Godser. I Jylland, hvor de især have været bosiddende i Ribe Stift: Nasumgaard, Boller, Dalsgaard, Demmestrup, Estvadgaard, Haraldskløv, (Kleitrup), Krogsdal, Krogsgaard, Nørlund, Drvang (der og skrives Vestvang og Østvang og nu er en Bondeby i Skads Sogn og Herred), Pallsberg, Palsstrup, Qvistrup, Rusballegaard, Sneumgaard, Sæbygaard, Sødringholm, Laarnholm i Ribe Bye, Lobberup (ved Christiansfeld, i Stepping Sogn, Gram Herred), Lvis, Udstrup, Wißelberg og Wolstrup. I Fyen: Ellensborg (nu Holkenhavn), Lundegaard, Laasinge, Thuro, Thybrønd, (d. e. Tybring) og Weilegaard. I Sjælland: Kellinge og Østervallø.

Peder Munk til Krogsgaard.

Af de tre Brødre Peder, Oluf og Holger, har Peder Munk til Krogsgaard sandsynligviis været den ældste, uagtet alle Slægtbøgerne (Holger Parsbergs meget afvigende iberegnet) gjøre ham endog til en Søn af hans Broder Oluf; thi i "Documenta

¹⁾ I det danske Adelslexicon findes dette Waaben fire Gange gjentaget, nemlig under Lange Nr. 3, Munk Nr. 3, Gysen og Friis Nr. 4, uagtet alle disse høre til een Familie.

diocesis Ripensis," (der 1776 bleve affskrevne af David Grønlund, og udgjøre en tyk Foliant, som opbevares i Geheimearchivet) siger i Dokumentet Nr. 324 Vidnet velbyrdige Peder Munk om sig selv i Aaret 1472: „saa lenghæ han hæffuer været ii Krørgærdh, som kan vel være sex or XXX Aar oc meer.“ Iøvrigt er det kun lidet, jeg kan berette om ham. Da hans Farbroder Jens Ywerssen, Biskop i Aarhus, den 20 Mai 1454 funderede et Capel og Altar i Ribe Domkirke i Følge hans afdøde Broder, Cantor i Ribe, Scipp Ywerssens sidste Willie, hvortil han gav en Deel Bøndergaard, for at holde Sjælernes for hans Forældres og Brøders Sjæle, forekommer ogsaa han, thi Dokumentet ender saaledes: "In quorum testimonium sigillum meum (o: episcopi) unacum sigillis Christierni episcopi Ripensis et ejus venerabilis capituli Ripensis, nec non Nobilium Gunni Nicolai militis, Olavi Lange, Henrici Eyson. Magni Nilsen, Lagonis Olafsssen, Petri Munch, Olavi Munk et Erici Cristierni, armigerorum et consanguineorum meorum¹⁾. 1455 gav Peder Munk Martager Kloster Skjode paa en Gaard i Thereborg i Stads Herred²⁾. Med sin Broder holdt han, siger H. Parsberg, 1479 Skifte om Krogsgaard; dog heri maa en Feil være indløben, idet han forveksler denne Peder, som da alt maa være død, med hans Brodersøn, hvis Fornavn ligeledes var Peder. Sidstnævnte har efterladt Krogsgaard til sin Søn Hans, thi Aar 1505 hængte „Hans Munk i Krogsgaard, Bepner“ sit Segl under et Thingsvidne, som Hr. Jøer Munk tog over Lyde (o: Lo) Herreds Bønders Tilstaaelse om, hvorledes Bisperne af Ribe havde behandlet Treiborg Slot og dets Bønder og Tjenere.

Oluf Munk til Kleitrup,

Broder til foregaaende, bliver i Ahnetavlen, som findes anført i Liggprædiken over Munk Peder Munk til Sæbngaard urigtig benævnet: „Jøer Munk til Kleitrup strenge Ridder.“

¹⁾ Grønlund. ²⁾ Dansk Mag., 6 Bind, Pag. 78.

Forfatter i Ribe Jøp Jversen og
Biskop i Aarhus Jens Jversen
vare Brødre*. Med dem ^{besejler} under-
skriver deres 5 Fættre, nemlig:

Günde Nielsen til Lydum } Brødre og Sønner
Ridder. Rigsraad } af Niels Thomesen
Mogens Nielsen til }
Hennegaard } til Lydum.

Oluf Lange } Brødre og Sønner
Lage Olufsen } af Oluf Thomesen

Henrik Esøesen } Søn af
af Kjærgaard } Esøe Thomesen
af Bjerg

endvidere besejler Peder Munk til
Krogsgaard og Oluf Munk til Krogsgaard
og Kleitrup - Brødre - men disse ere Næst-
søskende børn af alle de ~~og~~ oven-
nævnte, idet de ere Sønner af Malte
Jversen til Kleitrup, der var Søn af
Jver Thomesen til Krogsgaard, Ridder.

Erik Christiensen (Fasti) hørte
til Slægten, men hvorledes, vides ikke.

* og Sønner af Jver Thomesen til Krogsgaard, Ridder.

Dette er faldt, ligesom overhovedet Ahnetavlerne og Slægtregistrene næsten aldrig ere at stole paa, naar de Personer, som de anføre, have levet før 1500 eller 1536. De tillægge dem desuden ogsaa hyppig høiere Værdigheder og større Besiddelser, end de have havt. Han havde naaet Bæbneralderen alt 1447, og forseglede da, Løvedagen før Christi Himmelfart, som Vidne, et Brev, hvorved Hr. Nils Petherfon (Gylbenskjern) aff Ugard, Ridder, oc Pernil Magnsdotter (Munk med Bjelken), hans fiære Husfrue, forlehne deres Tjener Henrik Sak for tro Tjeneste paa Livstid med en Gaard i Stienum i Jærskloffhæret. Han benævnes i Brevet: Oleff Munk Bæbner, og hans Waaben har Dmskriften: S' Olef Malt sø. Dgsaa dette er et Beviis for, at han nyligt havde antaget Navnet Munk. Ligeledes hængte han sit Segl under den nysnævnte Fundats af 1454. Da Kong Christiern Aar 1468 lod optage Thingsoldner paa alle Thing i Danmark, for at have sit Folks Vidnesbyrd for sig mod de Svenskes og Urelsonernes Besskyldninger for Forurettelse og Undertrykkelse¹, aflagde D. Munk sit Vidnesbyrd med enbeel andre Tjnder. Begyndelsen af Dokumentet vil jeg anføre, da det giver Underretning om, hvo der den Tid regnedes til de meest ansete i Provindsen, næst efter Rigstraaderne.

„Alle them thette Bress see eller høre helffe wii Abbet Niels y Dmcløster, Abbed Ingvor y Woor Cløster, Prowest Niels j Twilum Cløster, Mickel Perszen Prowest i Aars, Hartwick Twil Prowest i Wiborgh, Per Wlff Canick j Aars, Morthe Twinboo Cannick j Wiborgh, Erick aff Sthiiffe, Jens Mattissen, Ridder, Bertel Kaas, Boo Høf, Olæff Mwnk, Erick Christensen, Swen Therbernszen, Erick Hwas, Jon Wessirsszen (noale uden Familienavn), Morten Rood ok Anders Breed aff Wabn, Anders Nielfsen Borchhemester j Wiborgh, Christiern Mandrupp Borchhemester i Aars, Hans Jrodæ Borchhemester j Aalborg, Per Christenszen Borchhemester i Ribe, Knwt Worm Borchhemester j Horsnes, Nis Palmeszen Borchhemester j Randers, Per Nielszen Radmand i

¹) Jahn's Danmark's Historie under Unionskrøngerne, Pag. 305.

Kær, Grib Rådmand i Alborgh o. s. v.¹⁾ Disse vare 1468, Løverdagen næst efter Walburgh Dag, samlede paa Viborg Lands-thing, for at høre paa Kong Christierns Forsvar. Forsvaret blev oplæst af Biskop Knud i Viborg og Hr. Niels Raas.

Nu nævnes han ikke før 1481; thi da Biskop Jens af Aarhus St. Thomæ Dag dette Aar skjødde en Gaard til Capittlet i Ribe, forseglede Olavus Martini, justiciarius Nørre Jucie, et Olavus Munck Skjødet. Løverdagen næst før Marcelli Dag 1485 paa „Viborg Landstings Snaþsting“ fundgjøre Oluff Mortensen (o: Girsting) Landsdommer i Nørre = Jutland, Anders Nielsen (o: Banner) Riddher, Laghe Brock, Oluff Munck og nogle andre Væbnere ved et aabent Brev, paa Decani ripensis Thames Longges Spørgsmaal, at „huor then helge Kirke haffuer hafft Forde Gog i treduge Winther oc thet til en loglig Indwort met Lagheffd i Kirken, tha bør forneste Kirke thet at nyde, bruge oc beholde, saalenge til. forneste Lagheffd lofflig rygges, som Loff oc Rett er, og Ingen maae gøre Lagheffd paa thet, som han ey i Hæffd haffuer for sig sielffue.“ (L. Diplom.) I et Brev af 1490, der er udstedet af Kong Hans²⁾ kaldes han Landsdommer i Nørrejylland. Han var desuden den aarhusiske Biskops Befalingsmand paa Silkeborg, og beklædte denne Post endnu 1492; hans Farcbroder Biskop Jens havde ventelig overdraget ham den en Deel Aar iforveien, da Bisperne pleiede at forlehne deres Slægtninge med Kirkens Gods, hvorpaa der strax ville følge flere Exempler. Sædvanligt angives han at have eiet Kleitrup, der ventelig er det samme Gods, som ellers kaldes Klittrup, Kleistrup og Klegenstrup (hvilket sidste skal have tilhørt hans Fader). Herved forstaaes formodentlig den Borg, der har ligget mellem Hobroe og Viborg i Kleitrup Sogn, ved den sydlige Bred af Kleitrup Søe, paa en Lange, hvor der findes Spor af Steenbro, som føre til en temmelig stor Høi, der af Omegnens Beboere endnu kaldes Kleitrup Slot. Det ødelægdes i Breuens Feide³⁾.

¹⁾ Efter Originalen paa Perg. i Geheimearch. ²⁾ Hofmans Fundat. II., 30. ³⁾ Danst Atlas IV., 655; Duffens Collectanea og Spitt.

M
Kirstine Munk fødtes

den 6te Juli 1598! paa Nörlünd
i Jylland.

Hün døde paa Boller ved Hørsens

den 19de April 1658. Begravet i Sct
Knüds Kirke
i Odense.

Hün var Datter af Lüdvig
Munk til Nörlünd og Hüstrü
Ellen Jørgensdatter Marsvin.

Den 23de August 1615 blev
hün trolovet med Kong Christian
den 4de og hemmelig viet til
ham den 31te December 1615.

I Egteskabet med Kongen
havde hün 12 Børn - otte
Døttre og to Sønner samt
to dødfødte. Den ene af Sønnerne
døde som lille.

*Kirstine Munk
efter miniatürmaleri fra 1623
paa Rosenborg.*

Hr. Holger Munck, Befalingsmand paa Laasinge.

Den tredje Broder Holger Munk tog sin Bopæl i Tyens Stift og forekommer 1454; thi i Fasten dette Aar mødte, for Claus Jønsen, Hersfoghet paa Thassens (=: Laasinge) og Præsterne i Brenningh, Lanne oc Verby, „en Riddermands Man bescheben Holger Munk, Embegman paa Kerstorp, oc Jes Martsøn aff Søby tilstoth, at bethale hanum (=: Munk) en Tønne Mødh oc et halt Stykke Kledhe Lendiff paa Hr Tymmes Wegen Prest i Verby¹.“ Han var altsaa den Gang endnu Bæbner og som Befalingsmand paa Laasinge i Tjeneste hos Biskoppen af Aarhus. Han vedblev at bekræfte denne Post lige til 1475. Af hvad Grund Laasinge den Gang har ligget til Aarhus Bispestol er nu ubekjendt, formodentlig har Bispen af Tyen overladt dette Lehn som Pant til Aarhus Biskop; thi at det den Gang har været ham undergivet, bevises ved de vor Holger af denne Biskop givne Qvitteringer, som haves i Udtog i Klevenfelds Samlinger.

„Kvngøre wy Jens met Guts Nathe Biscop i Aars, at wy haffue upboret aff Holger Munk Kilkens oc vor Thienner trefsinnetive Mark lub oc hundrethe i Guldh Stæder Peninge oc danske Peninge aff then Ræntte oc Skyldh, som han off oc vore Efferkomer Bisper i Aars aff Thoslandh giffue skal“ 1455 feria secunda paschæ. Eignende Qvitteringer for Kerstrup og Laasinge af 1456, 58, 61, 66 og 75 findes sammesteds. I den for 1466 quitteres ham for „tre Hwndrethe Mark lub i gothe danske Peninge, hand af Kerstorp med sine Tilliggelse i Thoslandh hwert Aar betalt hafde, siden hand det annammede.“

- Ridderværddigheden har Holger Munk ventelig først opnaet den 30te Juni 1457 ved Kong Christierns Ridderlag i Upsala, hvorhen han kan have fulgt Kongen paa dennes Tog mod Sverrig, thi i Qvitteringen af 1456 tillægges ham endnu intet Epiteton af Hr. eller Ridder, men derimod nævnes han fra 1458

¹) Langeb. Diplomater.

af Stadigen saaledes. Da Børnene efter Hr. Zachim¹ Flemming til Knudstrup og Møllerup, Ridder og Danmarks Riges Raad, then Thorsdagh næst efter pasce 1458 holdt Skifte efter deres afdøde Fader i Graabrødre Klosteret i Horsens², fik hans Eviigersønner: „Hr. Holgærd Munk Kyddher oc Anders Ebbes' Væbner, pa there Husfrower, Frowe Ingiærds Zachims Dætther oc Frowe Une Zachims Dothr Wæghne“, en Deel Bøndergods i Sjælland og Jylland³. Ni Aar efter har han som Vidne tilligemed Magnus, Biskop i Odense, Axel Axelson, Landsdommer i Langeland, og Bertel Pors, Væbner, hængt sit Segl under et Gjeldsbeviis, som er udstedet i Tranekjær, dominica proxima ante Pentecosten 1467, hvorved Eric Støre, Høghmand pa Tranekjær, kjender sig at være skyldig til Datteren af Hr. Eggert Frille Ridder aa Vrbietch, Fru Ermegardh, og hendes Arvinger 600 lybske Mark, der i Fyn gjenge og giæve ere⁴, som han lover at

1) Paa Latin blev dette Navn da oversat ved Jacobus; man finder derfor den bekjendt Biskop Konnow snart benævnet Joachim, snart Jacob. 2) I Catholicismens Tider afgjordes hyppig Retsager og affagdes ofte Domme i Klosterne, især Graabrødreklosterne, ventelig for at meddele Dommen eller Pagten en større Hellighed og Ubrødelighed. 3) Klevenfeld efter Originalskiftetrevene i Geheimarch. 4) Hvor meget udenlandske Penge i Aarene 1340—1513 cirkulerede i Danmark kan bedst sees af, at af 10 Pengecontracter fra den Tid ere i det mindste de 9 bestemte i rhinske Guldgylben eller i lybske og Stædernes (o: Hansestædernes) Penge, ja Bøndernes Afgifter fastsattes heri, og dette fandt Sted i alle danske Provindsler, uagtet Erik af Pommern havde 5 Myntofficiner i Danmark og 3 i Sverrig, og uagtet Kong Christoffer og Hans begge sloge Mynt, den Sidste endog baade i Malmø, Kjøbenhavn, Aalborg og Bergen (den i Tronbjem paany oprettede Mynt tilhørte derimod Erkebispem). Den lybske Mark, Skilling og Hviid var i øvrigt dobbelt saa god som den danske, saa at der gif 2 danske Hviid paa 1 lybsk. Dog maae det indrømmes, at mange Stæder hvor lybsk Mynt omtales i disse Pengecontracter, forstodcs derved danske Penge vurderede efter og beregnebe i lybsk. Hvor derimod Nobler, Guldgylben eller anden Guldmynt, hvori ogsaa ofte Laan og Kjøb fandt Sted, nævnes paa disse Tider, forstaaes derved altid engelske, tydske eller franske Guldpenge, da ingen Guldmynt er bleven præget i Danmark før Aaret 1496.

betale i Odense første Et. Mortensdag, eller i manglende Fald at holde Indlager¹ i Odense. Samme Aar nævnes han ved en vigtig Leilighed, nemlig ved Prinds Hanses Hylbring. Da Jahrbog og de tidligere Historieffrivere ikke have kjendt noget til denne Hylbring, anføres Hylbringebrevet her fuldstændigt affkrevet efter et Exemplar i Beheimearchivet². Et lignende Hylbringebrev, der er udfædet af Sjællænderne samme Aar, den 15de Mai, findes endnu sammesteds; de øvrige ere tabte.

„Alle Men ihette Brevff see eller høre leses helse wii Mogens meth Gudz Nathe Biscop i Dthens, Mattis Prier til Sancte Knwt, Claws Rønnow, Eggert Frille, Pether Howensfeld, Johan Byørnss, Johan Ranzow, Jwen Bryffe oc Jørgen Brne, Holger Mvndt, Johan Hwitkop, Friderick Barssbeck oc Byørn Johanss, Riddere, Laurens Anders Prouest i Loffte (sic), oc Mester Claws Prier i Dalwm, Claws Ranzow, Johan Skindel, Borward Skindel, Wilhelm Frille, Claws Krenstorp, Claws Bryffe, Hans Wolkindorp, Jochim Byørnss oc Knwt Sachimss, Wepnere, Mester Pether Marswin oc Tyghe Anderss i Dthens, Mattis Anderss i Asnes, Jes Hay i Sweneborgh och Jes Petheress i Nyborgh, Pether Niess i Kirtemynne oc Jes Lauriss i Methelfar, Borghmestere, kerlige oc ydmtygelige meth

¹) En af Ribbelalderens besynderlige Bedtægter var Indlageret hvorved Skyldneren forbandt sig til, at, dersom han ikke opfyldte Pengecontractens Bestemmelse til rette Tid, da vilde han paa sin egen Bekostning indlagere sig i en Gjestgivergaard i den i Contracten bestemte By, og det ofte med et fastsat talrigt Følge, og opholde sig der til han afgjorde sin Gjæld. Selv Konger forpligtigede sig dertil, saasom Frederik den Første, da han havde gjort et stort Laan hos Lybekkerne. Denne Skik blev endnu brugt i Danmark 1590; thi dette Aar bød Kong Christian den Fjerde Befalingsmanden paa Bygholm, Erik Lange, at indstille sig i Drelogen i Kjøbenhavn og der holde et ærligt og ridderligt Indlager, indtil han havde betalt sin Gjæld til Kongen. (Danske Mag. 4 Deel, Pag. 31). ²) Afskriften af dette Dokument har jeg, som sædvanligt, søgt at gjøre saa bogstaveret som muligt, men dog udfyldt Abbreviationerne. Derimod har jeg tilladt mig at ombytte smaae Bogstaver med store og omvendt, saavel som at forandre Interpunctionen, da vore Forfædre vare regelløse i Brugen heraf.

Gudh, oc giøre wii witterlicht alle meth thette wort opne Bress, at Nar effter Gudz Bywordh M^ocdlx^o septimo, then Løffuerdagh nest effter Sancte Walburgis Dagh, paa Fywnboslandzthing, war sticket for off oc mene Fywns Inbyggere, baathe Wandelighe oc Wereldzlighe, wor kere nathige Herre Christiern meth Gudz Nathe Danmarckis, Swerigis, Norgis, Wendes oc Gothes Koning, Hertugh i Sleswigh, Gressue i Holsten, Stormarn, Oldenborgh oc Delmenhorst, oc haffde ther met sigh hans Nathes kere Søn Hans. Hwelken wii alle forscriffne meth alle Menighethens oc Almoghens i Fywn Samtycke leesde oc hyllede for wor rette Herre oc Koning at haffue oc holde vdi Danmarck effter wor nathige Herre Koning Cristierns, hans kere Fathers Dødh, om Gudh thet swo forseet haffuer, han hanom offuerliffuer. De tha paa samme Dagh oc Stedh lodh hans Nathe openbarlige tilbyode, at ware noghre, Wandelighe eller Wereldzlighe, som noghen Skyldning haffde til hans Nathe i nogher Made, tha wilde han ther pleye them Rett oc Skell. De war ther tha engen Man eller Dwinne, som hans Nathe Skyld eller Saghg aff i nogher Made, men alle samdrechelige oc ydmywelige oc kerlige tackede hans Nathe for all Eræ, Skell oc Rett, som hans Nathe effther hans yderste Macht til then Dagh, alle Danmarckis Rigis Inbyggere fastelige oc trolige haffuer holdet wedh. De ther vtoffuer lodh hans Nathe tilbyode, at wilde noghen her effter, ehwo then helst er eller weræ kan, sette noghen Skyldning vpaa hans Nathe, tha skulde werdhughe Fæthra, Biscoper, Abbethen, Priera, Prelater, Ridderer oc Swene, oc mene Dene (d: Dannemænd) i alle Danmarckis Righe were hans Nathe alting mechtughe til all Ere oc Rett. Til ydermere wisæ oc bethre Forwaring, at swo gick oc foot i alle Made, som forscereffuit staar, thet withne wii alle for^{re} hwar effter syn Staat meth wore Secret, Insigne oc Signetæ hengde nethen fore thette Bress, som giffuit oc skereffuit er Nar, Dagh oc Stedh, som forskereffuit staar."

Erik Ottesen (Rosenkrands), Ridder paa Byørnehøllm, bejendtgjor ved et Skjødobrev, dateret die commemorationis ani-

marum (2 Novbr.) 1468, at han ffjæder og afhænder til Her
 Solgærd Mwnck og hans Datter Ingerd og deres Arvinger to
 Gaarde i Veiragher Sogn (der give i' aarlig Afgift 7 Ortug Korn
 og $\frac{1}{2}$ Td. Smør) og een Gaard i Hatting Sogn, som han fik
 af Her Hencik Sandbyerg, (alle 3 i Hægherred) „for at den Deel
 og Rettighed, som fornævnte Her Holgerds Husfrue, Fru Ingerd,
 min Søsterdatter, havde udi Byørnehollm oc Byørnelmsfang.“
 Dn Nicolaus Rönnow, Strango Nicolai (o: Strange), Absalon
 Latszen (det maa være Axel Lagesen Brock), Nicolaus Kaas et
 Andreas Jacobss (Vjörn), milites, Martinus Krabbe et Andreas
 Fleeming, armigeri forsegte som Vidner ¹. I Juli 1470, die
 Margeretæ virginis, i Ddense, gjør Lave Brock paa Esdrop,
 Wepnere, vitterligt, at han sælger en Gaard i Schowbyhæret i
 Fywn, som skylder een Dre Korn og een løbft Mark til „aarlig
 Landgilde oc Giff“, til velborn Mand Powel Teippesen, Wep-
 nere; med „hedherlige oc welborne Mens Insegle, som ære Her
 Solger Mwnck, Hr Johan Hwitkopp, Riddere, Ebbe Andersson
 Wepner, oc bescheen Mand Nis Andersen Raadmand i Dthens.“
 Trede Paaftte Dag 1475 pantsatte Her Holger Mwnck, Ridder,
 to Gaarde i Beragher Sogn i Hadgherret til sin Farbroder Biffop
 Jens af Aarhus for 300 Mark danske Penge. Dette er den
 sidste Gang, jeg har funden ham nævnet. Hans Kone Inger
 skal efter Pontopp. Atlas og Mikel Mikelsens Slægtbog have
 eiet Mollerup 1513, dog betvivler jeg dette, da hendes Heelbroder
 Anders Flemming arvede denne Gaard efter deres Fader og det
 maa være dennes Datter Inger, der da maae have været Eier-
 inde heraf, ligesom det er denne „Frue Ingerdt aff Mollerup,“
 der 1525 stillede en Skytte af sit Gods ².

¹) Dette Udtag af Diplomet er taget efter Langebeck's Afskrift af
 Originalen, der 1761 fandtes paa Rosenholm. I denne Anledning maa
 jeg, da flere Lærde have beklaget det store Tab, den nordiske Historie
 leed ved det rosenholmske Archivs Brand i Frederikshald 1826, bemærke,
 at dette Tab ikke er saa stort, som man troer; thi Langebeck har sørget for, at
 i det mindste alle ældre og vigtigere Dokumenter i dette Archiv findes i en
 paalidelig Afskrift i hans Diplomatarium. ²) Ny dansk Mag., 5 B., p. 52

Dette er Alt hvad jeg har funden om disse tre Brødre¹. Jeg har medtaget endogsaa hvad der er ubetydeligt, i det jeg antager, at ligesom man i Fædrelandets Historie ved at behandle dets Oldhistorie tager selv det Mindste med, som kan tjene til at oplyse den Periode, for at faae en bredere og fastere Basis at bygge paa, saaledes bør man ogsaa gaae til Værks, naar man vil behandle en enkelt Slægts Historie. Herefter vil jeg være mindre vidtløftig og f. Ex. ikke anføre hvor Munkerne kun fremtræde som Vidner.

Hr. Iver Munch

eller, som Dokumenternes Concipister ogsaa skrive Navnet, Iwer Monck eller Iwer og Iffuer Monck, den 29de Biskop i Ribe, roses i A. Hvitfeldts Biskopkronike for at have været en from og lærd Mand, ydmyg og venlig imod Alle. Pontoppidan² formoder, at Iwer, før han blev Bisp, har været Prior i Gudmøstøkke, da han har fundet samme Navn i Catalogen over dets Forstandere. Dog dette er neppe rigtigt; thi det er idetmindste vist, at han i de sidste Aar, før han besteg Biskopstolen, var Cannik i Ribe Domkapitel. Feria quinta ante dominicam Passionis 1498 gjorde nemlig Johannes Vamehaghen, Archidiaconus Ripensis, sit Testamente og testamenterede til Biskoppen 10 Mark danske Penge, til sin Begravelse 16 Mark, til Cannikerne 22 Mark, til rector scholarum 2 Mark, til sin Broder og sine Søstre "unam peciam (sic) panni Lodensis mancei," pro anniversario suo (d: sin aarlige Sjælemesse) 36 Mark; convivio St. Nicolai, vulgariter dicto Pøblinghytde, 2 Mark; ecclesiis Hveding 8, Riisby 12, Seem 24, Arnom 24, Helwad 24, Jwad 8 solidos; ecclesie Randerop 4 tonnas orde, ecclesie Emmerlef 12 tonnas orde, etc. Magister

¹) Hvor ingen andre Kilder ere nævnde, har Diplomatariet i Geheimearchivet under de anførte Aar været min Hjemmel, da Klevenfeldt har kun lidet og de andre Genealoger næsten intet Rigtigt om disse Brødre. ²) Annales Eccl. Dan., II., Pag. 469.

Hr Iver Munk

- „ var 1498 Magister og Rannik i Ribe,
- „ samme Aar Official hos sin Hovbroder
- „ Bispem i Ribe Hartvig Tuel, 1499
- „ valgt til Biskop i Ribe men fik først
- „ 1513 pavelig Ordination, en af Hoved-
- „ mændene i Opstanden mod Kong Christ-
- „ ier II men sluttede sig 1534 hin
- „ nødtvingent til Christian III's Konge-
- „ valg, roses som en lærd og venuesæl
- „ Mand, der sørgede godt for sit Eembede
- „ men ogsaa forsørgede sin Slægt, blev
- „ fængslet 1536 med de øvrige Biskper
- „ men kom hurtigt løs, fik samme Aar
- „ Brinke og 1537 Ribe Bispegaard
- „ i Forlehning, død her 9 Februar 1539,
- „ begravet i Ribe Domkirke.
- „ Med 1de Frandsdatter Pogwisch
- „ havde han to Sønner: Frands og

„ Niels Iversen, der stiftede Slagten
„ Munk med tre haa Røglar i
„ Vaabnet.
citeret efter Danmarks Adels
Aarbog XVIII.

Jvarus Munck, Canonicus et officialis Ripensis, et Nicolaus Michaelis, civis Ripensis, hængte deres Segl under som Vidner ¹.

Ved næste Aars Begyndelse blev han valgt til Biskop i Ribe, uagtet hans Formand, Biskop Hartwig Juel, først døde St. Gjertruds Dag 1500; men denne, der var hans Morbroder, raadede selv til Jwers Udnævnelse i sit Sted, og resignerede derfor. Ligesom Rigsråaderne indskrænkede Valgkongen ved Kærvne Forpligtelser ved hans Thronbestigelse, saaledes benyttede ogsaa Vælgerne deres Vigtighed ved en Bispestols Vacance. Man finder derfor, at Canonicus Jvar Munck den 15de Januar 1499 har indgaaet den Forpligtelse, at, dersom han blev valgt til Biskop, vilde han haandhæve alle Capitlets Statuter og Friheder og ikke blande sig i Prælaters og Provsters Strid om Jurisdictioner, undtagen ved Mord; desuden lover han dem, at de skulde nyde deres Præbender uden nogen Præstation til Bispen ².

Efter at være bleven valgt, benyttede han sig strax af de Penge, Hartwig Juel havde samlet, i det han laante Kong Hans en Sum, mod derfor samme Aar 1499 at faae Treiborg Slot af Kongen som Pantelehn paa Livstid. Næste Aar forlehnedes Bispen Bævneren Peder Ranzau med Møgeltønder Slot, som var en af Bispestolens Eiendomme. Jens Arstisen med Tilnavnet Starke, Abbed i Lygum Kloster, overlod 1501 Munkegaard, Munkemølle og to andre Gaarde til Biskop Jwer mod andet Gods til Magelægning ³. Med Capitlets Samtykke bestemte Munck, feria quarta Paschæ 1502, at der kun skulde være 12 ved Domkirken residerende Canniker med 12 for dem alene bestemte Præbender ⁴. Samme Aar lagde han ecclesiam sancti sepulcri uden for Ribe med al dens Rettighed og Tilliggende til Sakristanembedet ved Domkirken, da dette Embede var meget besværligt ⁵.

¹) Nr. 426 iblandt Grønlands documenta ripensia. ²) ibid. ad. an. ³) Scriptorum rerum Dan., Tom 8, Pag. 107. ⁴) Grønlands docum. rip., Nr. 444. Diplomet er trykt hos Terpager, Rip. Cimb., Pag. 136, fg. ⁵) Det fuldstændige Donationsbrev findes hos Terpager, Pag. 216.

Kongen bad, ved Brev af Tirsdagen efter St. Karine Dag 1503, „*Dr Iwer Monck Biscop i Ribe, Hr Prebern Podebusch Ridder wor Embizman po Riiberhuuff, Uker Brock wor Embizman pa Skotborg, Hans Nielffen af Kiærgaard, Henric Steen af Sønderkoff, wore Men oc Thienere, Lass Pederffen wor Borgemester i Ribe,*“ 2 Borgere og 2 Bønder, at de med det Første ville forfare, om den Rebning var ret, som var dragen paa Sønder Farderop Mark, og hvorover Cannikerne i Ribe beklage sig¹. Som Svar mælde de Kongen, at de Tirsdagen efter vor Frue Dag nativitatis have været forsamlede, og sluttet et Forlig hvorved Engene, som kaldes Hyrge Hollem, Krøge Holme, store Steen Engh, liden Steen Engh, Myelvæke og en Loft ved Capitlets Gaard i Bierwm tilkjendes Capitlet i Ribe til evig Tie; de mælde tillige, at Hr. Henric Knuxfen, Ridder og Lensman til Torningh, lod sig nøie dermed².

Sidste Dag i April 1506 bevligede Pave Julius den Anden Biskop Iwer, da Kirken i Ribe trængte til stor Hjælp til dens Bygning og var i stor Gjæld, at alle de maatte faae deres Synners fuldkomne Forlædelse, som ret angrede dem, skriftede dem, besøgte Ribe Kirke indtil Solens Nedgang paa den Dag, da Iwer i samme Kirke skal holde sin første Messie i biskoppelig Ornat, og gave Noget til Kirkens Forbedring³. Man seer heraf, at Biskoppen endnu ikke havde udført den vigtige geistlige Function, at læse Messie, og han opfattede det endnu i sex Aar⁴. Biskoppen og flere ansete Mænd bilagde 1508 i Fabjerg Kirke den Strid, som havde fundet Sted mellem Niels Andersen, Abbed i Tois Kloster, og Hr. Predbjærn Podebusk om noget Jordegods⁵. I

¹) Fos Grønlund, Nr. 448. ²) *ibid.* Nr. 451. ³) Hvitfeldts Bispeskrønike. ⁴) Ved et Pavebrev (blandt Grønlunds doc. Rip.) confirmeredes næste Aar, 1507, Calendis Juliis, Matthias Marquardsen, clericus Ottoniensis, som Archidiaconus i Ribe Capitel i den afbøde Vilhelmus Skooders Sted. Man seer heraf, at Paven søgte at udvide sin Indflydelse til Besættelsen ogsaa af de lavere Poster i Kirken. ⁵) Daugaards Klosterhistorie, Pag 436. Man har endnu et andet Brev af 1508, som viser Domkapitlernes Magt og Uafhængighed saavel af Konge som Biskop, thi Kong Hans tilskrev feria sexta infra octavas

Aaret 1510 kjøbte han en Jord og et Steenhuus i Skolegaden af St. Gjertruds Gildes Eldermænd i Ribe. Fra Aaret 1511 haves følgende Brev fra Biskoppen til Capitlet.

"Ivarus Munck, Dei et Apostolice sedis gratia Episcopus Ripensis, sinceram caritatem in Domino cum salute. Wiither lere Herrer oc Wenner, wii hassue untfanget wor naduge Herres Koning Hanses etc. Tilskriuelle, wii skulle sende Hans Nade pecuniam Jubilei til Kiøpnhaffn indhen Fastelauent, oc nu wothi Kalundborigh wor skicket hoosß off en Doctor met eeth breve Apostolicum saa lybendes, ath twenne Borghere uti Lybeck ere tilskicket aff wor Helgeste Father Paven up ath bere for^e Penning offuer alle Dannemarkes Riige; oc ey bleff bewisth for offß, om forscrowne Doctor wor substitueret aff thii Borghere up ath bere samme Penninge. Nu wiidhe wii ey om then Nøgele er tilstede. Hr Prensborn hassuer then Nøgel, Mesther Hans Søffrinssen antuordet offß, then hassue wii hannum igien antuordet. Thi thyckes off raadeliigt were i tilskriuffuer wor Nadugh Herre, at nar samme Doctor kommer til ether met then Nøgel, Hr Preiborn hassuer, oc bewiiser siigh at were substitueret aff thii Borghere til at anamme thii Penninge, saa ath Kirken kand were ther brysteløß fore, tha wille i meth wille antworde Hans Verdughet samme Penninghe, thii thet er faerliigt oc sende thennom offuer Søen. Beradher ether her wthinden huadt besth Raadt er, saa thet maa were Kirken skadeløß her effther. De huadt i ther om beslutendes wurdher, laadher offß forstande skreffetliig, thet wese wii met ether

Pasehø Capitlet i Ribe, at, da Biskop Iwer sidst var i Kiøbenhavn, lovede han Dronningen, at hendes Cangler Hans Keff (der 1525—1542 var Biskop i Dyplo) skulle faae det Cantordom i Ribe, som var vakant ved Hr. Jenz Windhø Død, men at Capitlet nu havde udvalgt en Anden (Magister Sewren Clausen), dog uden Bispens Samtykke; han bad dem derfor et vælge Keff, og lade kam nyde Indtægterne, uden at opholde sig ved Capitlet. Kongen, Dronningen og Biskop Iwer tilskrewe i denne Anledning Capitlet, men udrettede dog Intet for deres Candi-
dat. (Grønlunds dipl., Nr. 461—64).

tiilskriffue Hans Rade, oc wii myndeliig underuifthe Mesther pthers mere therom, som i skriffuer ath Mesther Pawel Andhersen haffuer citeret Mesther Lambert, tha haffuer Mesther Hans underuift off, huat i ther wti giort haffue, oc wii pa thenne Tiidt ey andre Raadt wide ther wti. Giøres noget her effthir i then Saag, tha wele wii raade oc gøre met hues ether oc Kirken kandt were til beste. In Christo valete fauste ex curia nostra Episcopali Holstebro MDXI, secundo Agnetis Virginis ac martiris. nostro sub signeto¹.”

Næret derefter, nemlig i December 1512, drog Kong Hans til Ribe for at bivaane Lauge Urnes Indvielse til Biskop i Roeskilde og Iver Munccks første Messe². Muncck forrettede denne Indvielse som en af den danske Kirkes ældste Biskopper, da Erkebispnen var fng. Den Tid havde Ribe en Deel fornemme Gjæster, næmliig Kongen, Dronningen, den udvalgte Konge Christjern, Bisperne af Dpslo, Aarhus og Wiborg, samt nogle andre Rigstraader. Alle disse vare i flere Dage Biskop Ivers Gjæster, idet en Vandflob fra Vesterhavet havde pludseligt indestuttet Ribe. Ved dens Fald kunde Kongen med Følge først fortsætte Reisen til Aalborg, hvor han ankom 24de Januar, og bøde 21de Febr. 1513³. Samme Aar har Biskoppen været med at udstede følgende Document: „Biskop Iuar Muncck, Lammes Gaffi uti Wennergardt, Peder Ekram uti Wolberg, Pedher Grøn wti Rydeberg, Josef Rekhals“ gjøre vitterligt, at 1513, St Volburgis Dag, „were wii tilskicket at granske oc forfare, om nogen Trette emellom Jep Laksen wti

¹) I Grønlunds Samling Nr. 477. ²) Hvitf. 1089—90, og Vita Lagonis Urne auct. P. C. Müller, Pag. 8. ³) I Forbigaaende bemærkes, at i denne Konges Tid svarede Ribe i BySkat 237½ Mark, Kjøbenhavn derimod 281 Mark. Til Krigen imod Sverrig 1519 stillede Ribe 40 harnisflaadede Ryttere, Kjøbenhavn ligesaamange. Dette i Forbindelse med andre Data gjør det sandsynligt, at Ribe den Tid havde 5000 Indbyggere, Kjøbenhavn 6000 Indbyggere. Men det varede ikke længe, før Kjøbenhavn steeg, og Ribe sank; allerede 1625 svarede Kjøbenhavn i Skat 1588 Daler, hvorimod Ribe kun gav 520 Daler.

Eystrup oc Axel Pederffen pa Tim om en Holm liggendes wti Tim Birk; tha tilfode for Dff Welburdiig Euend Axel Pederffen (Gyldenstjern) oc Epermendt wti Eystrup, ath then Holm, som ligger Norden wedt then gamle Aastrøm, som Markeskeel giordt wor, er Capittels wti Riipe rette Enemerkes Holm." (Grønl. Nr. 484.)

Mellem Abbeden i Lwis Niels Andersen og Hr. Pædbiørn Pødebusk stiftede Bispen atter Forlig og bragte endelig en fast Contract tilveie 1516. Aaret efter vedkjender Kong Christiern sig, at være ham 1000 Mark danske Penninge skyldig, og forpligtiger sig til at betale dette Laan inden Mikelsdag¹. Kong Frederik anbefaler 1526, Stephani Papæ die, sin Cansler Magister Nicolaus Gørge til Erkebegnedømmet i Ribe Capittel, da dette var blevet vacant ved Kongens Secretair Magister Johan Friises frivillige Resignation. (Grønlund Nr. 508). Den 8de September samme Aar gav Bispen Nicolaus Gørge Collas herpaa. 1531 laante Muncck Frederik den Første endnu 2000 rhinske Gylden paa Trøsborg Slot som Pant og har ved denne Leilighed faaet sin Panteret til Slottet udvidet; thi 1532, Tirsdagen efter Dionysii, forlehner Biscop Jwer Muncck med Capittlets Samtykke (for tro og villig Tjeneste mod Kirken) „strenghe Ridder Hr Wulff Powyff Hoffuigmandh paa Trøsborg“ og hans Hustru Fru Christine Muncck med Trøsborg Slot, Lehn og Gods for Bispens Livstid og endnu 4 Mar derefter, mod at holde Godset vedlige, værne om Bøndernes Welfærd, tjene med 4 rusthige Hesthe deraf uden- og indenlands, aarlig svare Bispen 100 Mark løbse, gjøre Regnskab for Halvdelen af Indtæstning og Sagesald og gjøre ubestemt Gjæstere for Bispen og Følge; desuden skulde han afftaae Slottet til Bispen, naar denne ønskede det, men da mod samme Afgift forlehnes med Bøfflingh, Wolstrup eller Møgeltynder², som da laae til Bispestolen. Aar 1533 forlehner Biskop Jffuer med Capittlets Samtykke Niels Lange med „wor oc Kirckens Hoffuetgaard Wißelsberg (i Skabs Herred) med alle hindes rette Tiliggelse wdi hans Liffethid,“ (naar Hendrich Stampe afgaaer ved Døden),

¹) Suhms nye Samlinger, 1, 181. ²) Grønlund, Nr. 519.

desuden med Tjelleff og Høgstrop Kiercker, thuo Møller och thed Guodk wdi Gulddagger, Høstrup, Alsleff, Løpken, Dll, Hoo og Drby Sogne, mod at „hand skall wdi egen Person besidde for“ Gørd, och hinde bygge och forbedre effther hans Formouffue och thienne of och wore Efftherkommer, Bishopper wdi Riibe, thet aff sielff Fierde med iiij gereyst Heste paa hans egen Klede och PENDINGE,“ og „følge med thennem indenlands wdi egen Person, och lade sinne Suenne følge till Skibs, naar Skibe Reysse paa-ganger,“ desuden aarlig „giffue aff for“ Gaard 1 Læst Rug eller Miell och ij T^{re} Sild, ij T^{re} salt Hulling och ij ^m Fisk af Hoo och Dreby Sogen, och holde offf thuinde Reigser om Aaret“ (Klevenf.). Med Wolstrup havde han forlehnet sin Broder Mogens Muncck, der beholdt det efter Reformationen. Ligesom andre catholske Bishopper, havde Muncck selv et eget Cancellie. I dette tjente en Tidlang Frank Berg, som siden blev Biskop i Dpslo og Hammer Stifter. Han var sendt til Hr. Iwer, for at de lutherske Ideer, hvortil Berg begyndte at helde, skulde ud-slettes hos ham¹. Ligeledes var Magister Johan Peder Wiborg, Archidiaconus, en Tid hans Cantsler.

Som Kirkefyrste og derfor tillige Medlem af det danske Rigsraad deeltog han desuden i Statens og Kirkens almindelige Anliggender. Da saaledes Swante Sture strax efter sin Udvælgelse til Sverrigs Rigsforstander søgte at faae Tid til at befæste sin Magt, og derfor efter sin Formands Exempel fortsatte de Underhandlinger med Danmark, der hverken førte, eller skulde føre til Andet, end at trække Tiden ud, var Iwar Muncck en af de 21 Danmarks Riges Raad, der den 30te April 1504 i Kjøbenhavn tilligemed Kongen udstedte Leidebrev for Biskop Mats af Strengnæs, paa det at denne kunde komme til Kjøbenhavn². — Han var ogsaa en af de Rigsraader, der 24de Mai 1505 kundgjorde, at Biskop Jens af Ddense og Amtmanden paa Segeberg, Hans Ranzow, havde i deres og Kongens Nærværelse erklæret,

¹) Danske Mag., 1, 26. ²) Hadorphs Riimtkønike, Pag. 395.

at de ikke havde havt Befaling til at love Lybekkerne Penge i Kongens Navn¹, for at faae deres Medvirking til den danske Dronnings Befrielse fra Fangenskab i Stockholm. Da Kongen samme Aar besluttede at træde mere energisk op mod de Svenske, og derfor indfandt sig til det berammede Møde i Calmar, ledsaget af en lille Armee og Flaade, var ogsaa Muncæ med, og deltog i den bekjendte Fordømmelsesdom over de Svenske den 1ste Juli, hvorved 9 svenske Magnater for Udeblivelse fra Mødet dømmes til at have forbrudt deres Guds, som Dyrerere, og Sverrig til-dømmes Kongen². Samme Maaned havde de den Uforsigtighed at søge om keiserlig Confirmation paa denne uiværksættelige Dom. Endelig 17de Aug. 1509 enedes man med de svenske Deputerede om, at Kongen skulde for det Første beholde tre svenske Slotte og desuden aarlig have 12000 Mark i stockholmsk Mynt, indtil de Svenske atter antog ham som Konge. Hrr Jffwer Muncæ var ogsaa en af de Rigsraader, der deltog i denne Overeenskomst³.

Efter Kong Hanses Død samledes han med de øvrige danske og norske Rigsraader i Kiøbenhavn, hvor de den 15de Juli 1513 kom overeens med de svenske Gesandter om et nyt Møde til næste Juni, hvorved Malmø-Recessen af 1512 skulde fuldbyrdes⁴. Strax efter, den 22de Juli, antog Rigsraadet Christiern til Konge i Følge hans tidligere Udvælgelse, mod at han samme Dag udfædede den Haandfæstning, som Behrman har ladet afstrykke i sin Christian den 2dens Historie⁵.

1) Behrmans Christian 2, II, 16—18. 2) Jahns Unionshistorie Pag. 415—16, og Hvitfeldt 1053, dog staaer hos denne sidste Forfatter ifølge hans sædvanlig Skjædesløshed, Niels Glob til Viborg for Niels Friis til Viborg. 3) Hadorph og Hvitfeldt. 4) Hadorph, Pag. 429; Suhms nye Samlinger, 3die Deel, 149. 5) 2 Deel, Pag. 37—53. Hans Afskrift skal være taget efter en Original; men det forholder sig neppe saaledes, da der staaer Jennis Muncæ i Ribe i Steedet for Jver Muncæ, og man desuden der finder indskudt „Dge Bilde i Drhus“ uagtet denne først 7 Aar efter blev Biskop. I Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie, 4de Deel, Pag. 363, findes denne Haandfæstning ligeledes afstrykt efter en Original.

Ligeledes var **Munck** med i Kjøbenhavn, da Kongen og Raadet den 29de Juli 1515 enedes med de svenske Gesandter om Fred imellem Rigerne til Februar 1517¹. Da de jydffe Bisper og Rigsraader efter det stockholmske Blodbad frygtede, eller foregav at frygte en lignende Skjæbne, som havde truffet den høie svenske Adels, var Biskop Iver een af de Første, der lod sig bevæge til at tiltræde Conføderationen af 21de December 1522, for at underhandle med Hertug Frederik (see den udførligere Beretning herom i **Mogens Muncks** Levnet), og paafølgende 20de Januar opstode Tyberne mod Kongen. Da Kong Christiern, som en Folge heraf, var flygtet fra sine Riger, fulgte han sin nye Herre til Sjælland. Her stadfæstede ogsaa han Kongens haarde Haandfæstning med sit Navn og Segl, og drog derpaa hjem til sit Stift. Dog hvad han og de øvrige Bisper havde ved Haandfæstningen vundet for det danske Hierarkie, gik snart tabt, uagtet de næste Aar (den 28 Juni 1524 i Kjøbenhavn) endnu fik de verdslige Raader til at deeltage i Beslutninger til den lutheriske Læres Undertrykkelse. Frugtesløse vare alle Hierarkiets Skridt for at underkue Luthers forhadte Sekt. Forgjæves havde Bisperne bidraget til at forjage en Konge og lagt Lænker paa hans Efterfølgers Hænder og Samvittighed; forgjæves mødte de geistlige Rigsraader in pleno corpore paa alle Herredage for faalidet, som muligt, at lade de anderledes Sindede faae den numeriske Overvægt i Rigsraadets Beslutninger; forgjæves viste de Willighed til i Stats-Diemed at beskaffe Riget og Selv overtage Størstedelen af de Byrder, som i dette Tidsrum bleve Landet paalagte (saaledes paa Herredagen i Kolding 1525, hvor Biskopen af Ribe forpligtede sig til at stille 20 Ryttere med Glavind og 40 Fodfolk² af sine Indkomster til Hertugdømmenes Forsvar mod et formodet Angreb af Kong Christiern); forgjæves søgte de at vinde Adelen ved den Beslutning, at kun Adelsmænd herefter skulde være valg-

¹) Det hidhørende Dokument er skjodesløst aftrykt saavel i Suhms nye Saml., 3die Deel S. 153, som hos Hadorph, S. 432. ²) Ny dansk Mag., 5te Deel, 51, 52.

bare ved Bispstoles Besættelse; forgjæves hentede de Talsmænd for deres Parti fra Tydskland, da de vare sig deres Mangel paa Lærdom og Disputerøvelse bevidste. Kongen troede at have gjort nok for Geistligheden, naar han sikrede dens Personer, og forskaffede den uhindret Nydelse af sine Emolumenter. De fleste verdslige Rigsraader og Adelsmænd vilde hellere, efter det i Nordtydskland givne Exempel, selv besidde de geistlige Godser som privat Eiendom eller Kronlehn, end dele deres Magt med denne Stand i det Haab, at nogle af deres Efterkommere engang kunde komme til at beklæde en høi Værdighed i Kirken. Borgerstanden ønskede at afkaste de aandelige Lænker, hvis Urimelighed de begyndte at indsee, og fastede desuden deres Dine paa de mange Klostre og Kirker i Stæderne, hvoraf de ventede efter Exemplet i Hertugdømmerne at erhverve i det mindste nogle til Commune-Diemed. Bønderne, der gradviis vare sunkne mere og mere, og især i de sidste 50 Aar næsten ikke længer bleve regnede for nogen særskilt Stand i Staten, forstode ved den ny Kirkefrihed en Befrielse for de mange Byrder, hvormed den catholske Geistlighed havde betyngnet dem, navnlig den Tiende.

I disse for Catholicismen sørgelige Aar forekommer den nu aldrende Bisp Jøer Muncz's Navn temmelig ofte. Saaledes var han med paa Herredagen i Kjøbenhavn 1524, og gav der sit Samtykke den 21de Juli til en Landskat af 100,000 Gylden, for at afbetale paa den Gjæld, hvori Kongen var kommen i den nu endte Borgerkrig¹. Da det jydsk Rigsraad Aaret efter sammenskjød en Sum til en evig Gudstjeneste i hellig Trefoldigheds Kapel i Viborg, tegnede Muncz sig for 50 Mark (∴ 20 Specier)². Paa Herredagen i Odense fik vel han og Rigets øvrige Prælater et skriftligt Løfte (udstedet den 6te December 1526) af Rigsraadets 33 verdslige Medlemmer, hvorved de forpligtede sig til at vedligeholde Kirkens Friheder og Privilegier, og ei antage sig de Lutherske, men dette Løfte maatte kjøbes med et andet, hvorved Prælaterne ligeledes skriftligen forpligtigede sig og den øvrige Geistlig-

¹) Ny dansk Mag., 1, 214. ²) Sammesteds, 5, 50.

hed til efterdags ikke mere at kjøbe eller modtage som Pant Jordegods fra Adelen og Ridderfabet ¹.

Hvor meget Rigsraadets Løfte iøvrigt var at stole paa, viste sig allerede inden Aaret var omme paa en ny Herredag i Odense, som Kongen, for at stifte Fred mellem Partierne, aabnede den 1ste August 1527; thi her maatte de 10 Prælater, som havde Sæde i Rigsraadet, efter 3 Ugers frugtesløs Modstand finde sig i at samtykke i en Reces, hvorved Catholiker og Lutheranere sattes paa lige Fod, Cølibatsforpligtelsen ophævedes, og det blev forbudt at kjøbe Pallium i Rom. Det Eneste, de opnaaede, var Sikkerhed for deres Person, deres Eiendom og for Oppebørlsen af Tienden og geistlige Bøder, men de maatte derfor endnu give Slip paa Biskopsgave og Gebühr for Copulation, Kirkegang, Kæbse og Jordpaakastelse ². Hvor ugunstige denne Herredags Beslutninger end vare mod Geistligheden, maatte de dog allerede næste Aar paa Herredagen i Nyborg paaberaabe sig denne Reces, for at udvirke en kongelig Ordre til Bønderne i Nørrejysland, at de skulde svare Geistligheden, hvad der tilkom den ³. Da Kongen den 24de Juni 1530 gav Joachim Rønnow Confirmation paa hans Udvælgelse til Biskop, mod at han betalte Gebührene til Kongen og ikke til Paven, maatte Biskop Iver tilligemed de øvrige geistlige Raader besegle denne Confirmation ⁴. En Maaned tidligere maatte han samtykke i den bekjendte Dom, hvorved hans ældste Collega, Biskop Jens af Odense, blev dømt til Tremærksmand ⁵.

Den lutheriske Lære vedblev imidlertid, begunstiget af Kongen, at skride rask frem her i Landet, indtil Kongens Tanker en Tid fik en anden Retning ved Christiern den Andens Landing i Norge i November 1531. Konge, Bisper og Adel forenede sig nu mod denne fælleds Fjende, og enedes i Kjøbenhavn om en Ud-

¹) Ny dansk Mag., 5, 211—15. ²) Münters Kirchengeschichte von Dänemark, 3, 198—211; R. Rosenvinges gamle Love, 4, 139; Ny dansk Mag., 5, Pag. 288—306. ³) ibid. 310—314. ⁴) Hvits., 319. ⁵) Pontopp. Ann. II., 444 og Jens Beldona's Levnet ved Paludans Müller, Pag. 92.

Skivning af Skibe, Folk og Penge; thi Intet havde i Behold. Rigets Flaade bestod kun af 6 brugbare Skibe. De nye Bisper maatte derfor finde sig villige til hver at stille et godt bemandedt Skib med Tilbehør; Kjøbstæderne bleve beordrede at stille 10 Skibe¹. Saaledes fik man da en Flaade. Desuden blev Adelen beordret at ruste sig; Biskoppen og to ansete Adelsmænd bleve efter gammel Sædvane ansatte til at have Opsigt med Rustningen i hvert Stift; saaledes fik Biskop Juer og hans Broder Mogens Munck samt Hr. Mogens Wilde Tilsyn med Rustningen i Ribe Stift²; for at vinde Almuen, fik de tillige Ordre til at holde over Lov og Ret. For at faae tilstrækkelige Pengesummer opbreve til at lønne Krigsfolket med, blev der paalagt en Landstat af 4 Mark paa hver 4 Bønder. Desuden skulde Halvdelen af Kirketienden over hele Riget og dertil endnu næsten alt det Søl, som Kirkerne besad (Kalk, Dist etc.), anvendes til Landknægtenes Lønning³. Dgsaa i disse Beslutninger samtykkede Biskop Munck med sine øvrige Colleger, uagtet man seer heraf, hvor særdeles stor Deel af Byrden, der blev lagt paa Kirken og dens Indtægter, medens næsten Intet paalagdes Adelen. Frygten for den affatte Konge tabte sig imidlertid et halvt Aar efter, da man mærkede, hvor ringe Hjælpekilder han besad, og endte aldeles med hans Dvergivelse den 1ste Juli 1532 og paafølgende trolose Fængsling.

Uf følgende Brev, der er udstedet 11te September 1531, seer man, at Rigets Finantser alt tidligere vare maadelige.

„Biscop Juer Munck slich Bress, att hanndt haffuer ladett anttuorde och fornøge kl Maieskatt tu tusinde rinfke Guldene, vij rinfke Guldene, i Jochimdaler, Skreckenberger, Marckstycker och dubillde lubfke Skellinge, som hanndt konglig Maieskat lonntt haffuer till Riigenns store Nyttthe och Behouff och ther mett er thett Pannnt paa

¹) Ny dansk Mag., 6, 128. ²) *ibid.* 130—32. ³) Ny dansk Mag. 1, 227. Sølvet blev anvendt til at slaae Penge af, men som, uagtet den store Udskrivning, dog er bleven af en overordentlig stet Gehalt.

Tropeburg Slott och Leen forhøygett och schall hannom eller hannff Ep-
therkomer Biscoper wtj Riipe fornøges och gengiffuis, naar thes till-
forne Pantt paa for^m Slott hannom igengiffuis aff konngel Malestat
eller hannff Raades Uffuinge, epherkomere Koningere vti Dan-
marck. Datum die Egidii abbatis Dag, Kar Mdxxxj. Dns rex
per se¹.

Paa Herredagen i Kjøbenhavn 1532 var Muncck atter til-
fede og udstedebe den 6te August tilligemed Kongen og 23 andre
Rigsraader uindfrænket Fuldmagt for Biskop Hans Reff af Dpslo
og to danske Riddere til at afgjøre med det norske Rigsraad, hvor-
ledes Fred og Enighed imellem disse to Riger herefter skulde be-
fordres². Dette er sidste Gang Bispens Navn forekommer under Fre-
derik den Første, thi næste Aar den 10de April endte Døden denne
Konges Liv og Regjering.

Den catholske Geistlighed indsaae, at den ved denne Thron-
vacance maatte anvende hele sin Indflydelse, for at bringe Kronen
paa et Hoved, hvorfra der i det mindste ikke saasnart truede Fare.
Thi blev den kjetterske „Herzog Carsten,“ som ældste Prinds, Konge,
var det snart aldeles forbi med Geistlighedens aandelige og verds-
lige Herredømme. Efterat Iver Muncck derfor i Forening med
de andre jydskke Rigsraader fra Karup den 7de Mai havde bekjendt-
gjort Syderne, at de havde indsat 4 Lehnsmænd til at have Til-
syn med Landet under deres Fraværelse³, begav han sig med de
øvrige Magnater til den forestaaende Herredag i Kjøbenhavn.
Efterat denne var aabnet den 24de Juni 1533, fremtraadte Bisperne
strax med deres Klager over de Forurettelser, som de og Kirken
nu i 7 Aar havde lidt, og forlangte Alt restitueret. For at til-
veiebringe Enighed, gavede evangeliske Rigsraader i Begyndelsen
efter i Noget, og Bisperne fik saaledes udvirket, at det samlede
Rigsraad alt den 29de Juni udstedebe en Befaling til Almuen i
Narhuus Stift om Kirketiende⁴, at den odinseiske Reces af 1527

¹) Register paa alle Lande, 1526—33, Fol. 94, b. ²) Samlinger
til det norske Folks og Sprogts Hist., 2, 241. ³) Ny dansk Mag., 2,
196. ⁴) ibid., 2, 250.

blev confirmeret den 3die Juli ¹, og at, den 4de Juli, Bestemmelse blev taget om, hvortledes der skulde forholde sig med Regjeringen i Interregnet ². Men da Bisperne nu tillige vilde sætte Valget af Hertug Hans igjennem, da de troede at kunne faae denne 12 Aar gamle Prinds opdraget i den catholske Religion, saa afskille de evangeliske Rigsraader sig fra dem. De fik derfor kun 3 verdslige Raader til med sig at hænge deres Segl under en Overeenskomst af 13de Juli, om at holde sammen mod udenlandske og indenlandske Angreb, uagtet den var udstedt i 37 Rigsraaders Navn ³. Næste Dag fik de dog 17 verdslige Raader til at fælde en Dom, hvorved det blev den ny Læres ivrige Apostel Hans Tagesøn forbudt at præke i Kjøbenhavn, og han blev forviist fra Sjællands og Skaanes Bispedommer ⁴. Dog ved Bortgangen fra denne Forsamling fik Bisperne Leilighed til at see, hvortidet de Kjøbenhavnske Borgere agtede eller frygtede dem. I alle disse Documenter forekommer Iver Munks Navn og indtager den første Plads, da han var den ældste Biskop, og da Erkebispens af Lund og Bispens af Roskilde, der ifølge deres Embedsposter rangerede over ham, ikke betragtede den kongelige Confirmation paa deres Poster som tilstrækkelig og derfor, da de manglede Paven, kun kaldte sig archielectus og electus. Kort efter hævedes Herredagen, da Bisperne, der ikke kunde faae deres Willie sat igjennem med Hensyn til Kongevalget, paastode, at man i det mindste maatte opsætte Valget, indtil ogsaa det norske Rigsraad kunde komme til Danmark, og deeltage i Forhandlingerne.

Efter Hjemkomsten fra Herredagen toge nogle af Bisperne paa egen Haand endnu flere Forholdsregler imod de Lutherske, end Herredagsbeslutningerne hjemlede dem Ret til; dog er intet Saa dant bekjendt om vor Biskop. Derimod samlede han endnu engang i dette Aar med hele det øvrige Rigsraad i Odense, og deel-

¹) Rosenvinges gamle Love, 4, 145. ²) ibid. Pag. 151 og dansk Mag., 3, 105. ³) Ny dansk Mag., I., 230. ⁴) Sandvigs Christian den 3die, 3die Deel, Pag. 18; hvor han dog urigtigen har henført dette Dokument til Aar 1534.

tog i den Beslutning, at den Konge, som blev valgt, fulde samtykke i Forbundet mellem Rigsraadet og Hertugdømmene¹ og deri, at et Forbund blev indgaaet med Nederlandene. Dette er sidste Gang, han fremtræder, som sit Bispedømmes Repræsentant; thi, da han følte, at han manglede Kraft til at fortsætte Kampen for Hierarkiet, og mulig tillige forudsaae det Uveir, som udenfra samlede sig paa Danmarks politiske Horizont, troede han at handle klogere i at afstaae sin Bispestoel til sin Broder søn Oluf Muncé, da han saaledes skaffede sine Troesforvante en kraftig Medkjemper, og tillige ærefuldt forsørge de en kjær Slægtning. Han resignerede derfor enten endnu i dette Aar eller i Begyndelsen af Aaret 1534, efter i 35 Aar at have beklædt sin vigtige Post, og fik Cannikerne til at vælge Oluf til hans Eftermand. Fjernet fra Borgerkrigens Rædsler² tilbragte han nu sine Dage roligt i Ribe, og hans Navn forekommer derfor kun et Par Gange i Diplomerne fra disse Aar. Dog naar han i Sandvigs Christian den Tredie, 2den Deel, Pag. 22, nævnes som en af de Befuldmægtigede, som den hvenske Adel affendte til Hertug Christian med deres Hyltingsbrev af 9de Juli 1534, viser saavel den Plads, han indtager i Brevet, nemlig bag efter Bisp Stygge Krumpen, som ogsaa Tillæget „Electus vbi Riibe“, at Iffuur er en Skrivfeil for Oluf. Sammensteds, 3die Deel Pag. 199, anføres han som Medudfærdiger af et Rigsraadsbrev, dateret Aalborg 15de Marts (Mandagen efter Judica) 1535, hvorved Raadet udsteder en Qvittering til Statholderinde Maria af Nederlandene for 22,000 Gylden, og tillige giver Secretair Frank Trebbaw Guldmagt til at underhandle med hende paa Rigets Vegne³.

¹) 21 November; Ny dansk Mag., 2, 256. ²) Dog blev endog Varde indtaget af Skipper Clements Staldbroder Herman og Ribe Bispestols Eiendomme ødelagte. ³) I Dateringen af dette Brev kunde man fristes til at troe, at der var en Feil indløben, da Konge og Kongemagten ei deri omtales med eet Ord, uagtet alt 8 Maaneder vare forløbne siden Christians Valg; men da de Rigsraader, hvis Navne feile i Brevet, da enten vare bøde eller i Fængsel i Mecklenburg, maa det dog være rigtigt dateret.

Efterat Kongen havde seiret, og Kjøbenhavn endelig havde overgivet sig, ventede formodentlig den gamle Biskop, at Lutheranerne vilde blive begunstige, men har dog vistnok med Forbauselse og Kummer erfaret, at alle Bisper tilligemed hans Broder søn bleve pludselig fængslede den 20de August 1536, og derpaa at Adelen og Borgerstanden paa Rigsdagen gave deres Samtykke til, at den catholske Religion skulde være aldeles affkaffet. Biskop Jwer slap paa Grund af sin Alder, og fordi han havde resigneret, for Arrest, men maatte dog høre, at følgende Klagepuncter paa Rigsdagen vare af den kongelige Kantzler oplæste, og lagte ham til Last¹: 1) At han havde været en skadelig Mand for Riget, da han havde underskrevet den Akt, i Følge hvilken Kongevalget skulde opsættes, uagtet Kong Christian havde haabet, at han havde villet stræbe at befordre det „efter Breves og Segls Udviselse“, og i Betragtning af, at meget af hans Gods laae i Hertugdømmene; 2) at han, mod Ribe Capitelts Billie og Samtykke, havde ved Gave indtrængt sin Broder søn i Stiftet, for at gjøre det arveligt i sin Familie, uden at tage Hensyn til sit tidligere Capitelts givne Lofte eller til Kirkens Friheder; 3) at han havde ladet en Mand dræbe paa Varde Kirkegaard. — Dog at Kongens Brede mod ham ikke har været heftig eller varig, sees af følgende Brev, som findes i Geheimearchivet i „Register over alle Landene“, 1532—40, Fol. 280, hvorved Kongen 5te Søndag i Faste 1537 forlehner ham frit paa Livstid med Ribe Bispegaard, og henved 40 Bøndergaard, der alle laae knap een Mil syd for Ribe Bye.

„Wz Christian med Gudz Naade wduoid Koning till Danmark och Norge etc. — med thette wort obne Bress wnde och forleene Ds esskel' werdige Herre, Her Jffuer Munck till Riibe Stiff, thisse effther“ wore och Kronens Gaarde och Goh, som tilforne haffuer leyt till Riibe Stiff och nu aff os esskel' och mienige Danmark Riigis Raad och Adell er sambtycht till Ds och Kronen her effther till euig Thiid at were och bliffue skulle,

¹) Ny dansk Mag., 3, 22; og Svannings Excerpt, ibid. Pag. 26.

som er først Riiber Bisshopgaard med en Eng kaldis Nieldamme, item elluffue Gaarde wdi Lustrup och skylder huer iij Drti Korn, ther till med Lustrup Mølle och skylder aarligen viij *m℥* Penninge, item Damgaard skylder iij *m℥*, item Ezeemgaard ther till med siu huelle Gaarde wdi Eeemby och skylder huer iij Drti Korn, item et halffte Gøg ther sammesteds skylder en Drti Korn, end thou halffue Gaarde ther sammesteds giffuer bode v *m℥*, item iij hele Gaarde wdi Hieen skylder huer iij Drti Korn, item et halff Gøg ther sammesteds skylder ij *m℥*, item thou Gaarde wdi Fauerholt skylder bode i *℥* Smør, item thou halffue Gøds wdi Fauerholt Hede giffwe sex Marck, item Snepsgaard ther hoef ligendis skylder thre Drti Korn, item Munck Gaard och Munck Gøt, Mølle. Item fem helle Gøg wdi Werninge, som skylder tilhobe viiij Drti Korn, wdi Karckheret et heell Gøg skylder j *℥* Smør, j halt Gøg ther sammesteds skylder j *℥* Smør, item en Gørd wdi Thested skylder iij Drti Korn, item Hedegaard skylder ij Drti Korn, huilcke for^m Gaarde och Gøds med ald thieris Herlighed och rette Tilliggelse inthet wndertaget ehvad thed helst er eller neffnis kand, som ther nu tilligger och med rette tilliggett haffuer, maa och skall for^m Her Jffuer Munck till Riibe haffue, niude, bruge och beholde frij och quit wden ald Affgiffte wdi sin Liffstid och saa lenge som hand leffuer, dog med saa Skiell, at hand skall lade holde samme Gaarde och Gøds welbyggt med thieris Hæft och Macht och holde Thienérne, som ther paa boendis ere wid Loug, Skiell och Ret och ingen aff thennom at wforrette wdi nogre Maade. Och naar for^m Hr Jffuer Munck till Ripe død och afgangen er, tha skall for^m Gaarde och Gøds med ald thieris rette Tilliggelse strax och wbehindret frij och quit egienkomme till Dø och Kronen wden ald Giensiggelse wdi nogre Maade, effther for^m Her Jffuer Muncks Gienbreffs Lydelse, som hand Dø ther paa giffuit haffuer. Cum inhibitione et clausulis consuetis, giffuet wdi wor Riibsted Riibe. Søndagen Judica Xar Mdxrvij.

Relator Her Johan Rankow,
Riibder, holstefke Hoffmester.

Iver Mürncks magtige Ligsteen,
hvorpaa man seer Bispen i fuldt
Skrud, sees i Ribe Domkirkes
Søndre Sideskib, hvor den er an-
bragt over hans Grav.

Ved en Undersøgelse af Graven
i 1886 fandt man Rester af
Bispehüer, der nu er i Natio-
nalmuseet.

se G. M. Guldvang, Lønne:
"Hennegaard" Blade af en
gammel Borgs Historie.
Nordre Nebel 1934.

Den samme Kjærlighed og Omhu for sin Slægt, der synes at have ledet hans tidligere Skridt, var endnu levende hos ham i hans sidste Dage. Man finder saaledes endog, at hans Broders Sønnesøn Peder, der siden blev Marck, har lært at læse og skrive hos sin gamle Slægtning¹. I Pakken Nr. 4 af Breve fra lærde Mænd til Kongerne af Danmark, som nu bevares i det store kongl. Bibliothek, findes et Brev fra den pavelige Nuncius Vorstius, episc. Aqvens., til Biskop Muncck, dateret Verden 6te April 1537, hvori han, efter at have beklaget, at han ei kan komme til Danmark, underretter Muncck om, at der den 23de Mai skal aabnes et almindelig Concilium i Mantua, og lægger til: "et licet Archiepiscopo tuo Lundensi Breuia ad alios suos suffraganeos miserim, tamen. quia audio ipsum parum esse catholicum, et P. s. Reuerentiam singulari constantia in fide catholica perstetisse; volui eidem particulariter Breue S. D. N. vna cum exemplari autentico Bulle indictionis supradicte mittere."

Efter at have været Biskop i fire Kongers Tid, hensov Iver Muncck endelig den 9de Februar 1539, Dagen før Scolasticæ virginis Dag, i Ribe Bispegaard, og blev begravet i det af ham opbyggede St. Andreæ Capel ved den syndre Ende af Ribe Domkirke. Marmorligstenen, som blev lagt over ham, og hvorpaa han findes afbildet i fuld Bispeornat tilligemed sin Faders og Moders Baaben og en Gravskrift, findes kobberstukken i Tørpagers Beskrivelse af Ribe, Pag. 325. I sit Testamente gav han 200 Fl. til Domkirken².

Som catholsk Geistlig var han ugift, dog havde han Børn, hvoraf to nævnes, nemlig Franz Iffuersøn, der forekommer i Bergens Capitelbog som levende den 21de Aug. 1564³; og Niels Iversen Muncck, hvis Baaben findes i Adelslexikonnet under Muncck Nr. 4. Den hos hiin Tids catholske Biskopper sædvanlige (if. ovenfor S. 8) Hang til Nepotisme synes at have været

¹) See Liigprædiken over denne. ²) Grønlunds doc. rip., Nr. 532. ³) Suhms Samlinger, 2den Deel, 2det Hæfte, Pag. 96.

endog meget stærk hos Iver; thi foruden Oluf Muncck, som ved hans Hjælp først blev Cannik, siden Biskop i Ribe, vare Mogens Muncck, Henrik Stampe, Niels Lange og St. Wulf Pogwisch, som alle forlehnedes med Stiftets Hovedgaarde, hans Nærpaarørende.

Artiklen fortsættes i
Genealogisk og Biographisk Archiv
Side 171 til Side 214 med
„Familien Münk
med tre Roser i Skjoldet„.

Men den i Stamtaflens 4de Gene-
ration optagne Peder Lange af
Wotborre sagde Arkivar^{en} i Rigsar-
kivet (Forfatteren af Danmarks Adels
Aarboog) den 20de Februar 1907
til mig, at han havde aldrig hed-
det Lange: hans Navn var
Peder Nielsen Bomøve.

Men i Povel Mortenssøn Ostrup^s
i Kjøbenhavn 1613 trykte Rigsprædi-
ken over Steen Maltessøn (Sehested)
kaldes han Hier Peder Lange
og hans Datter Fru^e Marine
Lange.

Fortjenstmedaillen i Guld.

Forstanderinde, Frk. Charlotte Munck.

I Gaar, da Sygeplejerskernes Hus blev indviet, holdt Forstanderinde, Frk. Munck Indvielsestalen med en flunkende nye Fortjenstmedaille i Guld paa Brystet. Det var en vel fortjent Anerkendelse af et stort Arbejde for hele Sygeplejerskestandens Vel. Forstanderinden for Sygeplejen paa Bispebjerg Hospital har ikke blot i Kraft af sin Dygtighed og grundige danske og udenlandske Uddannelse selv gjort en smuk Karrière, men hun har samtidig arbejdet energisk til Bedste for hele sin Stand. Talrige er hendes Tillidshverv indenfor Sygeplejerskernes forskellige Organisationer, og for fem Aar siden overtog hun efter Professorinde Tscherning Tøjlerne i Dansk Sygeplejerraad, og det er her lykkedes hende at føre det Værk til Ende, som hendes Forgængerske hele Tiden har drømt om. Husets Fuldførelse saavel som Fortjenstmedaillen, der nu pryder Frk. Muncks Bryst, er Samfundets Tak til hele Sygeplejerskernes opofrende Stand.

Berlingske
Tidende,
29/5
1932.

DIS-Danmark

1 0 5 6 2 7

Familien Munk - Lange

med tre Røst. i Skjoldet.

Jep Thomsen, hvis Familieforb. b til Yvarus Yvarssen ikke noiere kan bestemmes, men hvis her anførte Efterkommer alle forte de 3 Røst. i Skjoldet.

Yvarus Yvarssen forsegled til Bitterlighed med Hr. Do Sog Kar 1367. Han forte 3 Røst. i Skjoldet, ordene som forbaanligt, og hans Indsigel var til Dm. Hest: S. Yvarus Ivars'.

Thordo Jacobsen de Koordal, der 1304 udfærdigede sig for 8 Mart puurt Sain-Gobler i Jylland blev 1388 af Grev Claus af Søften gione til hans Elgatina Ni-Egysson miles, fori denne holdt med Grevem under Dødsden med Kong Wald 1373 udfærdigede Thordo Jacobi de Ruedaal Skjode paa "omnia mea bona in parochia Kyrkly sinis" til Da. Nicolao Eszys' militi.

Claus Jonsson a Bøpaa var Lægeinde paa Riberhuset Kar 1421 (Dokumentet findes i bontf. Mag. V., 303). * Giertrud Munk (Datter af Hr. Magnus Munk til Søder, Ridder, DRR., og Kirfine Skot). Hun agtede siden Hr. Anders Skat.

Christen Nielsen i Holstgaard, Søder, der 1460 var Bødsaffsmand mellem Claus Munk, Ridder, og DRR. 1449-68. (Søn af Niels Strangesen og Ingeborg Dødsfærd).

Christen Nielsen i Holstgaard, Søder, der 1460 var Bødsaffsmand mellem Claus Munk, Ridder, og DRR. 1449-68. (Søn af Niels Strangesen og Ingeborg Dødsfærd).

Christen Nielsen i Holstgaard, Søder, der 1460 var Bødsaffsmand mellem Claus Munk, Ridder, og DRR. 1449-68. (Søn af Niels Strangesen og Ingeborg Dødsfærd).

Jonas Jacobsen, armiger, forsegled som Ridder i Kolding Kar 1311. Hans 1391 Brevskrivet om at Dronning Margrethe og Rønnefloster Nielsesen (Søn af Niels) sammesteds Skjoldet i Sønderjylland. * Elise (Køstfrands) (Datter af Ragnard, Ridder, DRR. 1390-1406).

Jens Jensen de Lønningh, armiger, forsegled Christen Juelkens Søn i Ribe 1392 (trykt i Magasin til Danst. Høstsk. 1, 123) og Nicolai Qvyn Skjode til Hennike Lembo de Gram Kar 1369.

Malthe Jørgensen, der forsegled til Kogens Skrup og Rødsnes. * Anne Munk (Datter af Hr. Frig Munk til Kroggaard, Ridder, og DRR. 1449-68. Døds Brev optog Rønne Munk.

Hr. Jacobus Ivari, cantor Ripensis, hangte 1442 til Søder under sin Røst. * Gunne Nielsen aff Sølom, Bøpnevs Bøpnevsfæder for Nielsens Skot Krogsborg. Hun døde for 1443.

Diogister Jens Jørgensen, archidiaconus Arhusiensis 1446, Biskop i Aarhus 1449 - 19 Mart 1482. Bigger begraven Karhus Domkirke.

Giertrud. * Niels Christen Juelkens Søn i Ribe. * Jørgen Skat.

Christen Juelkens Søn i Ribe. * Jørgen Skat.

Christen Juelkens Søn i Ribe. * Jørgen Skat.

Do Thomsen, der 1397 forsegled et Skjold med tre Røst. i Skjoldet, som forsegledes 1416, tillagdes derved at Hr. Len, Anders Sloops Efterkommer, sølsende Guldruer. * 1) Jørgen, Hr. Mogens Ebbesen Galtis Datter. 2) Anne Kewentlau af Søbo.

Paulus Boesen, der 1397 forsegled et Skjold med tre Røst. i Skjoldet, som forsegledes 1416, tillagdes derved at Hr. Len, Anders Sloops Efterkommer, sølsende Guldruer. * 1) Jørgen, Hr. Mogens Ebbesen Galtis Datter. 2) Anne Kewentlau af Søbo.

Paulus Boesen, der 1397 forsegled et Skjold med tre Røst. i Skjoldet, som forsegledes 1416, tillagdes derved at Hr. Len, Anders Sloops Efterkommer, sølsende Guldruer. * 1) Jørgen, Hr. Mogens Ebbesen Galtis Datter. 2) Anne Kewentlau af Søbo.

Dr. Solger Munk, Søder, 1434-56, Ridder 1438-75, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Dr. Thomsen Nielsen til Ebdogaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Dr. Thomsen Nielsen til Ebdogaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Ludvig Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Ludvig Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Ludvig Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Christen Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Christen Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Christen Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Christen Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Christen Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Christen Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Christen Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Christen Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Christen Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Christen Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Christen Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Christen Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Christen Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Christen Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).

Christen Munk til Sødergaard, Søder, 1449-56, Ridder 1449-56, forsegled med Røst. i Skjoldet, sølsende Guldruer. * Jørgen Flemming (Datter af Hr. Ragnard Flemming til Knudstrup og Mølstrup, Ridder, DRR., og Inger Skot).